

main determinant of the state interests and public policy. It always requires a certain coherence and interpretation of specific political actions.

Keywords: national identity, state identity, foreign policy identity, social constructivism, norms and interests.

Угрин Л. Я., кандидат политических наук, доцент, докторант кафедры теории и истории политической науки, Львовский национальный университет им. Ивана Франко (Украина, Львов), uhryn_l@ukr.net

Теоретический анализ государственной идентичности

На основе конструктивистской методологии исследованы теоретические аспекты государственной идентичности, ее внутренние и внешние измерения, взаимосвязь с другими формами коллективной идентичности, прежде национальной идентичностью. Конструктивистская интерпретация этой проблематики акцентирует на взаимосвязи государственных идентичностей с интересами и международными нормами. Сконструированы в процессе взаимодействия с другими актерами, государственные идентичности формируют интересы государства, которые в свою очередь направляют их поведение. Прослежены связи государственной идентичности и норм: государства следуют нормам не только когда им это выгодно, то есть когда это отвечает их интересам, но и когда они интериоризированы в идентичностях. Сама по себе государственная идентичность не может выступать главной детерминантой государственных интересов и государственной политики. Она всегда требует интерпретации и определенной когерентности с конкретными политическими действиями.

Ключевые слова: национальная идентичность, государственная идентичность, внешнеполитическая идентичность, социальный конструктивизм, нормы, интересы.

* * *

УДК 314.151.3–054.72(=161.2):(4)

Касьянова М. М., кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры международных отношений и внешнеэкономической политики Донецького національного університету (Україна, Вінниця), докторант Київського національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), k.marina81@rambler.ru

Линник А. О., студентка історичного факультету, Донецький національний університет (Україна, Вінниця), linnikanna94@gmail.com

Українці в міграційних процесах до Європи: порівняльний аналіз

Здійснено порівняльний аналіз українських міграційних напрямів у країни Європейського Союзу та країни Співдружності незалежних держав. Розглянуті причини, особливості, гендерні ознаки, психологічні та моральні аспекти, а також вагомі чинники, що впливають на прийняття рішень українських мігрантів у вирішенні географічного напрямку міграції: Схід або Захід. Власні емпіричні дослідження та порівняльний аналіз допомогли глибше висвітлити об'єктивні та суб'єктивні причини української міграції до європейських країн.

Ключові слова: міграція, східна модель міграції, західна модель міграції, психологічні аспекти, гендерні особливості.

Сучасний світ змінюється шаленими темпами, а число мігрантів зростає з кожним роком. І Україна є цьому підтвердженням. Наша держава, з геополітичної точки зору, розміщена на перехресті «між Сходом і Заходом». Саме таке геополітичне розташування упродовж багатьох років розвивало історичні, політичні та духовні особливості розвитку нашої країни загалом, та окремих прикордонних міст України зокрема.

З одного боку, поширення міграційних процесів сприяє інтеграції України у міжнародний простір, а обмін робочою силою стає одним із напрямків міждержавного співробітництва. З іншого боку, виїзд працездатного населення з України – призводить до різних внутрішньосоціальних проблем: «витік мізків», виїзд молоді за кордон на навчання, діти покинуті жінками-мігрантами, психологічна напруга та інше.

Вагомий внесок у вивчення масштабів та географічних напрямків міграційних потоків українців за кордон, вивчення особливостей країн–реципієнтів в рамках дослідженої проблеми інтеграційних процесів було зроблено такими дослідниками, як: О. Миколюк [1], Е. Дробко [2], Д. І. Акімов [3]; також розвитку міграційних процесів та проблемам адаптації присвячені праці вітчизняних вчених, серед яких: С. П. Глинкіна [4], Б. Юськів [5], О. Шокало [6]. Проте, через складну природу та характер міграційних потоків у різні зовсім протилежні регіони: Схід та Захід, вивчення даної теми потребує додаткової уваги, що надасть змогу сформуванню певних географічних моделей переміщення і зрозуміти мотиви обрання регіону для міграції.

Метою статті є глибше розуміння специфіки, причин, гендерних факторів, психологічних та моральних аспектів обрання співвітчизниками двох різних моделей географічних переміщень: моделі Схід чи моделі Захід.

Беручи до уваги геополітичні особливості розташування України, доцільним буде розмежувати країни, з якими Україна має тривале «міграційне співробітництво», та об'єднати їх в дві великі групи (регіони): «Європейський Союз» та «Співдружність Незалежних Держав». Це надає можливість говорити про дві моделі міграційних потоків: західну модель – країни Європейського Союзу та східну модель – країни СНД.

Отже, Україна завдяки своєму територіальному розташуванню опинилась між двома головними центрами глобальної міжнародної міграції – з одного боку, будучи сусідями з регіоном «Європейський Союз», а з іншого – з регіоном «Співдружність Незалежних Держав».

У геополітичному плані міграційні потоки з України розділилися на два основних потоки: перший – це переважно в країни СНД, Російську Федерацію, а також Республіку Білорусь; другий – у розвинені західні країни (Польща, Італія, Чеська Республіка, Німеччина, та інші).

Після проголошення незалежності України і на початку становлення української державності, що супроводжувалось нестабільністю у політичній та економічній сфері, виникла хвиля міграції українських громадян за кордон. Українці масово вирушили до країн на заробітки, що надавали їм можливість працевлаштування. Як вже було зазначено, такими країнами–реципієнтами, у силу географічних, геополітичних та історичних причин, стали країни Західної Європи і країни Східної Європи. За даними завідувача відділу демографічних досліджень Інституту демографії України Олексія Позняка [7] західний та східний вектор мають свою специфіку та традиції.

Згідно з цією заявою, територіальне місцезнаходження України відіграє важливу роль історичної міграції українського народу. Так, наприклад, через близькість розміщення до кордонів Польщі, Словаччини, Чехії та Румунії, жителі Волинської, Львівської, Закарпатської областей мігрували саме у ці країни, в протизу цьому, мешканці Донецької, Харківської, Сумської, Луганської областей обирали в якості країни для міграції Російську Федерацію та Республіку Білорусь.

За оцінками соціологічного опитування Інституту соціології НАН України, 36,8% жителів західних областей мають досвід роботи за кордоном, 26,4% і 21,4% мешканців центральних й східних регіонів та 15,4% жителів південних областей [8, с. 146–150]. Тобто, в

Україні, різність обрання моделі Схід або моделі Захід для міграційних потоків залежить, переважно, від прилеглих до них областей нашої держави.

Україна, за статистичними даними, знаходиться на десятому місці серед країн–лідерів по міграції. Після проголошення незалежності за кордон виїхало приблизно більш ніж 6 мільйонів наших співвітчизників. Працівники Фонду народонаселення ООН провели дослідження, яке зазначило, що «населення України скорочується зі швидкістю майже у відсоток за рік. Люди покидають країну у пошуках кращих можливостей» – за даними Фонду народонаселення ООН [9].

Для порівняння наведемо дані соціологічного опитування центру «Соціальний моніторинг» разом з Українським науково–дослідним інститутом проблем молоді за 1996 р. (через кілька років після набуття Україною незалежності), де було поставлене питання: «Яка з країн, на вашу думку, найбільш приваблива для тимчасової роботи?» Серед опитаних були люди старше 15 років, які дали такі відповіді: Німеччина – 26%; Росія – 25%; США – 14%; Польща – 10%; Греція – 6%; Канада – 5%; Ізраїль – 4%; Великобританія – 3% [10, с. 10].

Данні 2012 року Державної служби статистики України серед країн, до яких найчастіше мігрують жителі України, відносять: Російську Федерацію (43,2%), Польщу (14,3%), Італію (13,2%) та Чеську Республіку (12,9%). Серед інших країн, до яких виїжджають українці, можна назвати Іспанію (4,5%), Німеччину (2,4%), Угорщину (1,9%), Португалію та Білорусь (по 1,8%) [5].

Тобто, зі статистики очевидно, що українські мігранти мігрують як на Захід – переважно в Європу, так і на Схід – переважно до Російської Федерації. І там, і там їх охоче приймають. Також необхідно поглибитись у дослідження специфіки трудової міграції українців у країни СНД, що дозволить порівняти східну модель міграції з тією, яка діє у Західній Європі. Східна модель міграції суттєво відрізняється від західної як за складом мігрантів (на Схід мігрує більший відсоток чоловіків, які зайняті на будівництві та важких роботах у промисловості, на Захід їдуть жінки як доглядальниці та прибиральниці), так і за специфікою «післяміграційної» поведінки. Далі розглянемо ці аспекти більш докладніше, але перед цим необхідно визначити причини, що саме штовхає українців покидати Батьківщину, родину, дітей та вирушати до чужої країни?

«Кожен другий українець віком від 20 до 35 років має бажання виїхати за кордон, тобто емігрувати з України», – за дослідженням Міжнародної організації з міграції (далі МОМ) [11].

За даними соціологічного опитування, серед причин для міграції у 2012–2013 рр. стали: низька заробітна плата, безробіття, висока вартість освіти дітей, борги, домашнє насильство [12]. Переважно ці причини були присутніми одночасно. Головний поштовх до міграції – це економічна нестабільність в Україні, зростаюча швидкими темпами.

Чоловіки та жінки обирають різні вектори міграції, тому і спостерігається істотна відмінність в напрямках української міграції: чоловіки переважно їдуть до Російської Федерації, Польщі, Республіки Білорусь, Португалії, а жінки – до Італії, Іспанії, Португалії, Чеської Республіки, Польщі. Чоловіки, в основному, зайняті на будівництві, у торгівлі, промисловості, транспорті, сільському господарстві, тоді як жінки найчастіше

працюють в якості хатніх робітниць (Італія, Португалія та Іспанія), на будівництві (Португалія, Чеська Республіка), у торгівлі (Російська Федерація та Угорщина). Основний вид діяльності українок у Польщі – сільське господарство [5].

Раніше традиційно жінок не вважали суб'єктами міграції взагалі, або розглядали їх як «вторинних» мігрантів, які виїжджають закордон (через призму міграції) з родиною або чоловіком. Кінець ХХ – початок ХХІ ст. – період радикальних змін у структурі гендерних міжнародних міграцій, де жінки (як одиночки, так і заміжні) розпочали трудову міграцію для забезпечення належного рівня життя для себе і своїх сімей. Тобто, фемінізація наразі стає найвиразнішою особливістю сучасної української міграції.

Жіноча міграція наразі являється найхарактернішим соціальним явищем в Україні за часів незалежності. У пошуках кращого життя та заробітку за кордон виїжджає багато жінок.

Інші оприлюднені соціальні дані МОМ щодо гендерного розподілу українських мігрантів у 2012 році становило: чоловіки – 65,7%, жінки – 34,3%. Можна зробити висновок, що процентне співвідношення чоловіків–мігрантів є в два рази більшою в порівнянні з міграцією серед жінок [11].

За результатами найновішого дослідження, проведеного Державним комітетом статистики та Інститутом демографії Національної академії наук України, оприлюдненого 2014 року, сьогодні в міграції, в країнах ЄС та Росії, перебуває 1200 тис. українців, з яких 406 тис. – жінки (близько 33%). Проте є усі підстави вважати цю цифру заниженою, адже тільки в Італії сьогодні проживає 218033 українців, з яких 176824 тис. українок [13]. Це свідчить про тенденцію фемінізації міжнародної міграції, що є наслідком сучасних змін в структурі зайнятості та зміни світового ринку праці.

Узагальнюючи можна підкреслити, що чоловіки найчастіше обирають Східну модель для міграції – країни СНД. Це є причиною того, що чоловіки наймаються на фізично важку роботу, пов'язану з транспортом, інженерією та будівництвом. Така робота має попит у Російській Федерації та країнах Східної Європи. Жінки, в противагу, зазвичай обирають Західну модель міграційного напрямку, де у таких державах як: Італія, Польща, Греція, Чеська Республіка популярною роботою для українських жінок–мігрантів є праця в громадському харчуванні і в промисловості, сільському господарстві, в якості домашньої прислуги, прибиральниці, няні або доглядальниці. Разом з тим, Італія привертає до себе передусім жінок і не може бути значним конкурентом для Російської Федерації [14, с. 94–97].

Варто підкреслити, що на сьогоднішній день Італія займає особливе місце у сучасній історії української міграції відразу з декількох причин. По–перше, поїздки українських громадян в Італію створили унікальний для сучасної Європи феномен жіночої міграції [15, с. 76–103]. По–друге, з 2001 по 2013 рр. частка жінок в міграційних процесах зросла з 24% до 33% [16, с. 17–24].

Тобто, з кожним роком зростає відсоток українців, які успішно інтегрувалися в італійське суспільство, придбали нерухомість, виїшли заміж/одружились або відкрили власний бізнес. Зазвичай, українці відкривають в Італії українські продовольчі крамниці та перукарні [17].

За даними Держкомстата України, «Зовнішня трудова міграція населення України», де показники за 2009 рік виявляли, що рівень освіти мігрантів, які виїжджають за кордон становить: 59% – закінчена середня освіта, 17% – базова чи неповна вища освіта, 14% – закінчена вища освіта, 10% початкова або незакінчена середня освіта [18].

Переважає більшість (91%) висококваліфікованих молодих фахівців з вищою освітою думають про роботу за кордоном, а не в Україні. Про це йдеться в опитуванні, проведеному в листопаді 2012 р. міжнародним кадровим порталом hh.ua. Опитали 5017 респондентів, серед яких 60% – чоловіки, 40% – жінки. Середній вік опитаних – 30 років. Серед опитаних 77% – респонденти із закінченою та 11% – із незакінченою вищою освітою, 2% – кандидати наук (2%) і така ж кількість аспірантів. Причому найбільше так думають працівники наступних сфер: економічна – 34%, технічна – 21%, інформаційні технології – 11%, гуманітарна – 10% [19].

Тобто, тільки деякі емігранти можуть знайти роботу відповідну їхньому рівню кваліфікації, але фактично, майже всі вони працюють на низькокваліфікованих робочих місцях незалежно від рівня освіти [20].

Для наочної порівняльної характеристики, автором було розроблено анкетування та проведено соціологічне опитування. Було опитано десять чоловіків (віком від 20 до 48 років) та десять жінок (віком від 18 до 42 років). В ході цього дослідження було виявлено, що всі респонденти посилалися на різного роду фінансові труднощі: втрата роботи, борги або плани придбати нерухомість. Конкретні причини різноманітні: неспроможність допомогти мамі-пенсіонерці, за кордоном робота більш оплачуема, а навчання перспективніше, за кордоном можна вдало вийти заміж/одружитись та інше.

Так як фінансові труднощі були головною причиною міграції для всіх, порівняльний аналіз заробітних плат у векторі Україна – країни Сходу – країни Заходу дасть більш розширене розуміння причин чому наші мігранти наважуються на кардинальні зміни та рушають за кордон у пошуках фінансового доходу. Почнемо з України, де мінімальна заробітна плата на 2015 р. складає 43.87\$. У Республіці Молдова, яку зазвичай вважають найслабшою економікою серед країн Європи, мінімальна заробітна плата – 79.42\$, що практично вдвічі вище ніж в Україні. Польща та Словаччина за останнє десятиліття зробили суттєвий стрибок більш ніж вдвічі. Латвія підняла мінімальну заробітну плату починаючи з 118.96\$ у 2004 р. до 360\$ у 2015 р. [21].

Отже, майже всі європейські країни за останнє десятиліття суттєво підвищили мінімальну заробітну плату, саме цей фактор є привабливим для мігрантів з усього світу.

В анкеті на питання про обрання країни для міграції, респондентам були запропоновані країни: Італія, Польща, Російська Федерація, Республіка Білорусь, Республіка Молдова. Із 10 чоловіків – 5 обрали Польщу, 4 Росію та 1 Італію. Серед жінок – 7 Італію, 1 Росію, 1 Республіку Білорусь та 1 Польщу.

Таким чином, за проведеними власними соціологічними даними чоловіки віддали перевагу міграції до Польщі та Росії, а жінки до Італії.

Наступне питання було пов'язано з причинами, які вплинули на рішення обрати одну із запропонованих країн. Відпочинок та можливість заробити стали

першопричинами, як серед чоловіків, так і серед жінок; на другому місці – імідж країни та друзі, які мали досвід праці у країні; мова країни та можливість у майбутньому стати громадянином іншої країни – займають третє місце (це питання турбувало чоловіків, які обрали Польщу та жінок, які обрали Італію); взаємозв'язок між статтю та пошук багатого чоловіка/дружини, навіть при опитуванні у жінок, не стали вагомими причинами виїзду за кордон у пошуках кращого життя.

На питання, про пропозицію поїхати в обрану країну респондентам нянею, будівельником, доглядальницею, обслуговуючим персоналом (тобто, на роботу без перспектив), але із заробітною платою у 3–4 рази більше ніж на Батьківщині – відповіді були неоднозначними. Деякі респонденти висловили стурбованість про вірогідність того, що їм навіть не заплатять кошти.

Чи змогли б респонденти залишити свою дитину на невизначений термін часу і виїхати на заробітки для забезпечення його майбутнього (як наприклад, заробити гроші на навчання дитини у престижному університеті) – респонденти відповідали по-різному. Наприклад, точка зору чоловіків розбіглася, одні відповідали так, інші – скоріш за все ні. Жінки довго вагалися, більшість відповіли: «Напевно так, дивлячись на умови та обставини» або «так, але на декілька місяців».

Українська зовнішня міграція – це явище у незалежній Україні, яке розвивається шаленими темпами. Жінки та чоловіки не тільки обирають, зазвичай, різні напрями-моделі міграції, але й дуже по-різному оцінюють її з психологічної точки зору, проте кожен зникається з періодом адаптації. Дехто дуже сумує за Батьківщиною та сім'єю, погано адаптується за кордоном або навіть не докладає до цього зусиль. Інші, навпаки, знаходять роботу, здобувають освіту та планують своє майбутнє за кордоном.

Розглянемо проблеми, які пов'язані з відношенням країн-реципієнтів до українських мігрантів. Важливим є розгляд психологічного стану самих мігруючих, проблем та наслідків пов'язаних з їх від'їздом. Міграція на Схід та Захід суттєво відрізняється у цьому плані.

Так, наприклад, з досвіду міграції українців можна зробити узагальнення, що сьогодні з симпатією відносяться до мігрантів – українців в таких країнах, як: Італія, Іспанія, Чеська Республіка, Португалія, Польща [3, с. 328–332].

Міграція до Російської Федерації відрізняється. Перша причина в тому, що вона має сезонний характер. Мігранти туди не їдуть, як до Європи, на роки. Друга причина в тому, що мігранти з України набагато менше захищені у Російській Федерації та можуть бути обдуреними роботодавцями чи бути пограбованими. З іншого боку, на Заході велика кількість ризиків пов'язана з процедурою в'їзду та проблемою адаптації: інша мова, менталітет, права, де українських мігрантів вважають «чужаками». У Російській Федерації українці не гуртуються в спільноти, як у європейських країнах, вони можуть розчинитися в російському суспільстві, але в цьому й найбільша проблема – більшість залишаються беззахисними та наодинці [22].

Спільним для обох моделей міграції є психологічний стан як чоловіків, так і жінок. Перебуваючи довгий час за кордоном, вони відчують відчуження, непорозуміння з членами сім'ї, бо за час відсутності відбулися особистісні

зміни під впливом соціального та культурного середовища країни перебування. Відбувається сильний психологічний стрес, причина якого в контрасті між життям за кордоном і в Україні.

Українська молодь в пошуках перспектив намагається обирати для себе європейські заклади освіти, оскільки диплом Західного університету відкриває більше можливостей. Студенти українських вищів вважають, що навчання за кордоном – це «вагомий стрибок» для побудови кар'єри.

Україна втрачає великий відсоток дипломованих фахівців. За даними Світового Банку, до Російської Федерації виїхало майже 3,6 млн. осіб. Італія, США, Польща – також є популярними серед українців. «Звичайно, в країнах ЄС і США заробити грошей можна більше, ніж у Росії, – каже Марков. – Але з РФ у нас безвізовий режим. Та й немає соціопсихологічних бар'єрів – українцю інтегруватися в російське суспільство простіше, ніж у західне» [23].

Для прикладу візьмемо Польщу, нещодавно новини ТСН оприлюднили заяву про те, що поляки напали на українців, влаштувавши бійку з погрозами через етнічну ненависть. «Невдоволення поляків викликає той факт, що українські заробітчани готові працювати за меншу плату. Також з'явилися надписи: «Польща для поляків», «Йдіть звідси», – пише журналіст новин ТСН [24].

Щодо Італії, то раніше місцеві жителі не виявляли бажання працювати на окремих видах робіт, за які із задоволенням бралися українці. Наразі рівень безробіття в Італії досить високий, тому багато італійців конкурують з нашими співвітчизниками за робочі місця. Але при цьому ставлення італійців до мігрантів з України лояльне.

При бажанні виїхати за кордон, виникає зовсім інша проблема, що пов'язана з психологічним станом чи адаптацією. Це проблема як за невеликі кошти дістатись до бажаної держави.

Росія виглядає найпривабливішою країною для наших заробітчан – тут не потрібна робоча віза. У Польщу можна виїхати за спрощеною робочою візою. Чеська Республіка офіційно не видає робочі візи некваліфікованим трудовим мігрантам, але наявна робота для дипломованих фахівців із зеленою картою (через 2 роки є можливість отримати громадянство). У Португалії нещодавно прийнятий трудовий закон, який захищає громадян Португалії від безробіття і ускладнює в'їзд мігрантам. Щодо Норвегії, то вона практично закрыта для трудових мігрантів зі Східної Європи. У США, Канаді отримати трудову візу найдорожче.

Подорож на автобусі – це дешевий вид транспорту, але виникає проблема у купівлі квитка. Причому вибір все більше падає на країни ЄС, ніж на регіони колишнього СНД. Як було зазначено вище, лідери країни-реципієнти для українців – Польща, Чехія, Німеччина, Італія, та саме на ці напрямки все важче дістати автобусні квитки.

Порівнюючи конкуренцію між країнами ЄС та країнами СНД у сфері міграції громадян України, слід зазначити:

– східна та західна моделі міграції страждають від старіння населення, тому потребують мігрантів, які б могли зайняти непопулярні серед місцевих мешканців посади та в подальшому змогли отримати громадянство, (вирішення демографічних проблем держав-реципієнтів);

– на відміну від деяких країн ЄС (передусім Польщі, Чеської Республіки, Італії, Португалії), країни Східної Європи, а саме Російська Федерація проводить жорстку політику по відношенню до всіх трудових мігрантів, в тому числі і українців, яких сприймають як іноземців;

– Італія привертає до себе передусім жінок і не може бути конкурентом для Російської Федерації. В протизагаду, до Російської Федерації їдуть чоловіки;

– на відміну від європейських країн, українці розглядають РФ, як місце для заробітку, а не для постійного проживання;

– українські мігранти не схильні до створення спільнот в РФ, адже, дуже швидко інтегруються в прийнятне суспільство і не відчувають нагальної потреби в налагодженні довготривалих взаємовідносин із співвітчизниками.

За даними анкетування та проведеного соціологічного опитування нами були проаналізовані відповіді чоловіків (віком від 20 до 48 років) та жінок (віком від 18 до 42 років) і зроблені висновки, що сімейний статус, освіта та вік мігранта не залежить від обрання країни для заробітку. Це залежить, перш за все, від гендерних особливостей. Як ми визначили, гендерний розподіл українських мігрантів у 2012 р. становив: чоловіки – 65,7%, жінки – 34,3%, де із запропонованих країн: Італія, Польща, Російська Федерація, Республіка Білорусь чи Республіка Молдова, чоловіки – респонденти для заробітку обрали Польщу та Російську Федерацію. Для жінок це Італія. Тобто, чоловіки віддали перевагу міграції до Польщі та Російської Федерації, а жінки до Італії. Республіка Білорусь та Республіка Молдова, за соціологічними опитуваннями, непривабливі країни для міграції.

Можливість заробити з 3–4 рази більше за кордоном та можливість подорожі – головні причини, чому українці стають мігрантами. Залишити дитину та поїхати на заробітки, стало важким питанням як для чоловіків та і для жінок, їхні погляди розділились. Проте, більшість жінок, зважаючи на умови та фінансові труднощі, залишили б свою дитину для кращого її майбутнього.

Крім того, відповіді показали, що частина з опитаних вибрали країни на основі суб'єктивних відчуттів. Основною причиною міграції є фінансова. Маленькі зарплати, звільнення, борги – ці та інші подібні причини підштовхують українців виїхати за кордон. Аналізуючи анкети, ми прийшли до висновку, що принаймні для деякої частини (це може бути залежить від віку), міграція – це шлях більш до повноцінного життя.

Дуалізм обрання напряму міграції на ринку праці, що склався в останні роки – складна дилема для українських мігрантів сьогодні, причиною цього виступає територіальне розташування України, що опинилась між двома головними центрами глобальної міжнародної міграції – з одного боку, будучи сусідями з регіоном «Європейський Союз», а з іншого – з регіоном «Співдружність Незалежних Держав».

Безперечним лідером за потенційним міграційним впливом на відносини з Україною є Росія. У першу чергу, це виявляється історичним чинником: найбільша частка українських мігрантів у Російській Федерації. Міграція до Російської Федерації, у порівнянні із Західним напрямом, низька, бо до РФ їдуть лише на кілька місяців, до європейських країн на пару років із можливістю залишитись на тривалий час. Обидва вектори

мають багато психологічних, адаптаційних та моральних ризиків. Міграція до Російської Федерації містить багато ризиків для українців: можливість бути одуреними роботодавцями, можливість бути пограбованими, а також фактор суб'єктивного ставлення до українців. Серед позитивних рис: географічна близькість, відсутність мовних бар'єрів, родинні зв'язки, спрощена процедура перетину державних кордонів.

Країни Європи, які, не дивлячись на мовний бар'єр і складнощі при перетині кордону, є безпечнішими для перебування мігрантів та можуть запропонувати українцям вищу ніж в Російській Федерації заробітну плату. Але не виключенням є вірогідність небажаного ставлення до українця–мігранта на Заході. Отже, Україні потрібно покращувати економічний та політичний стан країни, щоб не допускати виїзду громадян за кордон, що на сьогоднішній день є проблемою з демографічної точки зору. Слід вдатись до кардинальних змін, щоб змінити життя українців на краще.

Список використаних джерел

1. Миколок О. Готовність до міграції. Чим відрізняється становище найманих українських працівників у ЄС та Росії? / О. Миколок // День. – 1 липня 2009.
2. Дробко Е. Трудова міграція та українська діаспора за кордоном / Е. Дробко // Університетські наукові записки. – 2008. – №2 (18). – С.302–309.
3. Акімов Д. І. Соціальні основи трудової міграції: західна і східна моделі / Д. І. Акімов // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – №1 (115). – С.328–332.
4. Страны Центральной и Восточной Европы – новые члены Европейского Союза: проблемы адаптации: [монография] / Под ред. С. П. Глинкиной. – М.: Наука, 2009. – 495 с.
5. Юськів Б. Десять міфів про міжнародну трудову міграцію / Б. Юськів // Дзеркало тижня. – №7. – 24 лютого 2012.
6. Шокало О. Інтеграція чи повернення / О. Шокало // Дзеркало тижня. – №12. – 1 квітня 2005.
7. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи. Національної академії наук України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.idss.org.ua/kontakti.html>
8. Юськів Б. М. Імперативи політики управління міжнародною міграцією в Україні / Б. М. Юськів // Грані. – 2010. – №2 (70). – С.146–150.
9. Кузьменко О. Чи повертаються до України випускники західних вишів? / О. Кузьменко // Українська правда. – 12 листопада 2013.
10. Шульга М. Міграція з України / М. Шульга // Український регіональний вісник. – 15 червня 2001. – №21. – С.10.
11. Міжнародна організація з міграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iom.org.ua/>
12. Марков І. Деякі риси сучасної української трудової міграції. За результатами масового соціологічного опитування українських заробітчан в Італії, проведеного західноукраїнським центром «Жіночі перспективи» / Ігор Марков // Журнал І. – 2013. – С.64–72.
13. Національний інститут статистики Італії (станом на 27 березня 2014) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.istat.it/it/archivio/57884>
14. Сусак В. Українські гостьові робітники та іммігранти в Португалії (1997–2002 р.) / В. Сусак // Україна в сучасному світі: Конференція випускників програм наукового стажування у США. – К., 2003. – С.94–97.
15. Марков І. Деякі риси сучасної української трудової міграції. За результатами масового соціологічного опитування українських заробітчан в Італії, проведеного західноукраїнським центром «Жіночі перспективи» / І. Марков // Українська трудова міграція в розширеній Європі. – Київ, 2005. – С.76–103.
16. Малиновська О. Зовнішня трудова міграція з України: деякі характеристики та гендерні особливості / О. Малиновська // Жінки та міграція / за ред. К. Левченко. – Харків, 2010. – С.17–24.
17. Українські італійці? Італійські українці? // Дзеркало тижня. – 5 жовтня 2007.
18. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
19. Білоусова Н. Хотіти – не означає виїхати, але... / Н. Білоусова // День. – 28 листопада 2012.
20. Європейський фонд освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.etf.europa.eu/web.nsf/pages/Home_RU?OpenDocument
21. За матеріалами: МИНФИН. Інфографіка©infolight.org.ua, 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://infolight.org.ua>
22. Готовність до міграції. Чим відрізняється становище найманих українських працівників у ЄС та Росії? // День. – 1 липня 2009.
23. Україна посідає 5-е місце у світі за еміграцією і 11-е – за імміграцією // Дзеркало тижня. – 14 січня 2011.
24. Випуск новин ТСН за 1 лютого 2016 року «У Польщі місцеві неонацисти напали на українських заробітчан» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=6Zx0N_i8uug

References

1. Mikolyuk O. Gotovnist do migratsiyi. Chim vidriznyaetsya stanovishche naymanih ukrayinskih pratsivnikov u ES ta Rosiyi? / O. Mikolyuk // Den. – 1 lipnya 2009.
2. Drobko E. Trudova migratsiya ta ukrayinska diaspora za kordonom / E. Drobko // Universitetski naukovі zapiski. – 2008. – №2 (18). – С.302–309.
3. Akimov D. I. Sotsialni osnovi trudovoyi migratsiyi: zahidna i shidna modeli / D. I. Akimov // Aktualni problemi ekonomiki. – 2011. – №1 (115). – С.328–332.
4. Strany Tsentralnoy i Vostochnoy Evropy – novye chleny Evropeyskogo Soyuzа: problemy adaptatsii: [monografiya] / Pod red. S. P. Glinkinoy. – М.: Nauka, 2009. – 495 s.
5. Yuskiv B. Desyat mifiv pro mizhnarodnu trudovu migratsiyu / B. Yuskiv // Dzerkalo tizhnya. – №7. – 24 lyutogo 2012.
6. Shokalo O. Integratsiya chi povernennya / O. Shokalo // Dzerkalo tizhnya. – №12. – 1 kvitnya 2005.
7. Institut demografiyi ta sotsialnih doslidzhen imeni M. V. Ptuhi. Natsionalnoyi akademiyi nauk Ukrayini [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.idss.org.ua/kontakti.html>
8. Yuskiv B. M. Imperativi politiki upravlinnya mizhnarodnoyu migratsiyeu v Ukrayini / B. M. Yuskiv // Grani. – 2010. – №2 (70). – С.146–150.
9. Kuzmenko O. Chi povertayutsya do Ukrayini vipuskniki zahidnih visiv? / O. Kuzmenko // Ukrayinska pravda. – 12 listopada 2013.
10. Shulga M. Migratsiya z Ukrayini / M. Shulga // Ukrayinskiy regionalniy visnik. – 15 chervnya 2001. – №21. – С.10.
11. Mizhnarodna organizatsiya z migratsiyi [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://iom.org.ua/>
12. Markov I. Deyaki risi suchasnoyi ukrayinskoyi trudovoyi migratsiyi. Za rezultatami masovogo sotsiologichnogo opituvannya ukrayinskih zarobitchan v Italiyi, provedenogo zahidnoukrayinskim tsentrom «Zhinochi perspektivi» / Igor Markov // Zhurnal Yi. – 2013. – С.64–72.
13. Natsionalniy institut statistiki Italiyi (stanom na 27 bereznya 2014) [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.istat.it/it/archivio/57884>
14. Susak V. Ukrayinski gostovi robitniki ta immigranti v Portugaliyi (1997–2002 r.) / V. Susak // Ukrayina v suchasnomu sviti: Konferentsiya vipusknikov program naukovogo stazhuvannya u SSHA. – К., 2003. – С.94–97.
15. Markov I. Deyaki risi suchasnoyi ukrayinskoyi trudovoyi migratsiyi. Za rezultatami masovogo sotsiologichnogo opituvannya ukrayinskih zarobitchan v Italiyi, provedenogo zahidnoukrayinskim tsentrom «Zhinochi perspektivi» / I. Markov // Ukrayinska trudova migratsiya v rozshirenii Evropi. – Kiyiv, 2005. – С.76–103.
16. Malinovska O. Zovnishnya trudova migratsiya z Ukrayini: deyaki harakteristiki ta genderni osoblivosti / O. Malinovska // Zhinki ta migratsiya / za red. K. Levchenko. – Harkiv, 2010. – С.17–24.
17. Ukrayinski italiysyi? Italiyski ukrayintsi? // Dzerkalo tizhnya. – 5 zhovtnya 2007.
18. Derzhavniy komitet statistiki Ukrayini [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>
19. Bilousova N. Hotiti – ne oznachae viyihati, ale... / N. Bilousova // Den. – 28 listopada 2012.
20. Evropeyskiy fond osviti [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.etf.europa.eu/web.nsf/pages/Home_RU?OpenDocument
21. Za materialami: MINFIN. Infografika©infolight.org.ua, 2015. [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://infolight.org.ua>
22. Gotovnist do migratsiyi. Chim vidriznyaetsya stanovishche naymanih ukrayinskih pratsivnikov u ES ta Rosiyi? // Den. – 1 lipnya 2009.

23. Ukrayina posidae 5-e mistse u sviti za emigratsieyu i 11-e – za immigratsieyu // Dzerkalo tizhnyu. – 14 sichnyu 2011.

24. Vipusk novin TSN za 1 lyutogo 2016 roku «U Polshchi mistsevi neonatsisti napali na ukrajynskih zarobitchan» [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: https://www.youtube.com/watch?v=6Zx0N_i8uug

Kasianova M. M., PhD, Associate Professor at the Department of International Relations and Foreign Policy of Donetsk National University (Ukraine, Vinnytsia), the doctoral student of National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), k.marina81@rambler.ru

Linnik A. O., student of the faculty of Historical, Donetsk National University (Ukraine, Vinnytsia), linnikanna94@gmail.com

Migration processes of Ukrainians to Europe: comparative research

The publication is devoted to investigation of comparative research of Ukrainian migration line to the European Union and the Commonwealth of independent States. Main reasons of migration such as psychological and moral aspects, gender features are investigated, as well as factors that influenced the geographical direction of migration: East or West. Own research and comparison analysis helped to understand more deeply the objective and subjective reasons of Ukrainian migration to European countries.

Keywords: migration, the Eastern migration model, the Western migration model, psychological aspects, gender features.

Касьянова М. Н., кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры международных отношений и внешней политики Донецкого национального университета (Украина, Винница), докторант Киевского национального педагогического университета им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), k.marina81@rambler.ru

Линник А. А., студентка исторического факультета, Донецкий национальный университет (Украина, Винница), linnikanna94@gmail.com

Украинцы в миграционных процессах в Европу: сравнительный анализ

Осуществлен сравнительный анализ украинских миграционных направлений в страны Европейского Союза и Содружества независимых государств. Рассмотрены причины, особенности, гендерные признаки, психологические и моральные аспекты, а также весомые факторы, влияющие на принятие решений украинскими мигрантами касательно географического направления миграции: Восток или Запад. Собственные эмпирические исследования и сравнительный анализ помогли глубже понять объективные и субъективные причины украинской миграции в европейские страны.

Ключевые слова: миграция, восточная модель миграции, западная модель миграции, психологические аспекты, гендерные особенности.

***

УДК 327.3(477)

Вонсович О. С., кандидат политических наук, доцент кафедры международных отношений, ПрАТ «Українсько-Польський вищий навчальний заклад «Центрально-Європейський університет» (Україна, Київ), sefinrof@ipnet.ua

САМІТ G–20 В ХАНЧЖОУ: НЕСПРАВДЖЕНІ ОЧІКУВАННЯ УКРАЇНИ

Метою даної статті є дослідження та аналіз результатів саміту G–20 в Ханчжоу в контексті рішень, які стосуються врегулювання ситуації на сході України. Під час написання статті, автором були використані наступні методи: аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція. Основні одержані висновки полягають в наступному: саміт G–20 в Ханчжоу залишив «українське питання» без належної уваги: ті заяви, що пролунали як в офіційній обстановці, так і в кулуарах по відношенню до України, не виявилися практично значущими; практична складова в жодній зустрічі як європейських лідерів, так і президента США із президентом Росії В. Путіним не обговорювалась, що і стало головним негативним результатом; єдине позитивне досягнення у вигляді переходу до зустрічі «Нормандської четвірки» залишило «українське питання» на теоретичному рівні із невизначеними далекосяжними перспективами; враховуючи таку ситуацію, нашій державі потрібно шукати нові підходи та механізми ведення переговорного процесу, незалежно від формату та місця, а також якомога швидше впроваджувати практичну складову в цей процес із актуалізацією виконання, в першу чергу, найбільш важливих і конструктивних положень.

Ключові слова: саміт, зустрічі, співробітництво, переговори, рішення, результати.

Основною проблемою, яку досліджує автор в даній статті, – є аналіз результатів Саміту G–20 в Ханчжоу з точки зору рішень, які стосуються врегулювання ситуації на сході України. Такими, які раніше не були достатнім чином обгрунтовані, видаються наступні аспекти: позиції британської, німецької, французької та американської сторін відносно України в рамках Саміту; рівень значущості прийнятих рішень стосовно врегулювання ситуації на сході; повернення до «нормандського формату» переговорів; необхідність виконання Мінських домовленостей і т.д.

В статті автором були використані, переважним чином, матеріали вітчизняних ЗМІ, а також зарубіжних. Також були використані матеріали офіційного веб-сайту G–20. Це дало змогу автору більш детально дослідити та проаналізувати основні аспекти обраної проблематики, а також зробити власні оцінки та висновки відносно позицій Великої Британії, Німеччини, Франції та США стосовно України.

Метою даної статті – є дослідження та аналіз результатів Саміту G–20 в Ханчжоу в контексті рішень, які стосуються врегулювання ситуації на сході України.

Цьогорічний Саміт став одинадцятим в історії проведення такого роду зустрічей. «Велика двадцятка» являє собою групу міністрів фінансів та керівників центральних банків 20 економік: 19 з найбільших економік світу та Європейського Союзу. Загалом, економіки G–20 становлять 90% світового ВВП, 80% світової торгівлі (включаючи внутрішню торгівлю у ЄС) та дві третини населення світу. Членами «двадцятки» є Австралія, Аргентина, Бразилія, Велика Британія, Індія, Індонезія, Італія, Канада, Китай, Південна Корея, Мексика, Німеччина, ПАР, Російська Федерація, Саудівська Аравія, США, Туреччина, Франція, Японія і Європейський Союз [1]. Постійними учасниками зустрічей «двадцятки» є МВФ, Європейський центральний банк і Світовий банк. В 2016 р. за ініціативою Китаю (як головуючої країни) на Саміт були запрошені Чад, Єгипет, Казахстан, Лаос, Сенегал, Сінгапур, Іспанія, Таїланд, а також низка міжнародних організацій.

Головна тема Саміту – «Будівництво інноваційної, здорової, взаємозалежної і інклюзивної світової економіки» [2]. З даної назви видно, що учасники активно виступають за розвиток сучасної економіки у формі тісного конструктивного співробітництва із запровадженням новітніх підходів глобального характеру. Такий підхід є позитивним аспектом з точки зору модернізації економічної діяльності на міжнародному рівні із залученням до цього процесу країн, що розвиваються. Це може посприяти перейняттю ними досвіду ведення економічної діяльності в світовому масштабі, а також розширити і вдосконалити свої зовнішньоекономічні зв'язки.

Одним із основних питань на Саміті стало уповільнення розвитку зростання загальносвітового ВВП. Це обумовлено структурними та геополітичними змінами, які відбувались і продовжують відбуватись на міжнародній арені. Також, це пов'язано із збільшенням напруженості в світі за рахунок розширення терористичної діяльності та збільшенням чисельності різного роду конфліктних протиріч. Всі ці та інші фактори негативним чином впливають на розвиток держав і суттєвим чином порушують економічний баланс в світі. Враховуючи